

Азис Абдыкеримов атындагы орто мектебинин кызматкерлеринин кесиптик этика кодекси боюнча

ЖОБОСУ

Жалпы жоболор

- 1 Ушул кодекс мектепте корпоративдик маданиятты калыптандыруу, мекеменин имиджин жакшыртуу, тышкы чөйрө жана мектеп ичиндеги өз ара аракеттенүүнү оптималдаштыруу, башкаруу түзүмүн өркүндөтүү максатында иштелип чыккан документ болуп саналат.
2. Кодекс- бул коомдук журум-турумдун негизги моралдык-этикалык нормаларынын жана эрежелеринин жыйындысы, ага ылайык биз мектептин жогорку аброюн бекемдейбиз, анын беделин сактап, мугалимдердин жана окуучулардын мурунку муундарынын салттарын улантабыз
3. Кодекс окуучулардын, мугалимдердин жана мектеп кызматкерлеринин биргелешкен жашоосунун негизги принциптерин аныктайт, алар бири-бирине жана башкаларга сылык, камкор мамилени, кызматташтыктын аспектилерин жана мектептин иштеши үчүн жоопкерчиликти камтышы керек.
4. Мектеп кодексин жоболорун толук ишке ашыруу үчүн зарыл шарттарды түзүүгө милдеттүү.
5. Кодекс билим берүү процессинин бардык катышуучуларынын билимине ачык документ болуп саналат. Кодексин мазмуну мугалимдердин кенешинде, ата-энелердин чогулуштарында, балдардын мектептеги сааттарында маалымдалат. Жаны келгендер бул документ менен таанышыш керек.
6. Мугалимдердин кесиптик этика кодексинин нормаларын мугалимдер жана балдар менен иштеген бардык мектеп кызматкерлери жетекчиликке алышат.
7. Ушул кодекс кесиптик этиканын негизги ченемдерин аныктайт, алар : педагогдор менен алардын окуучуларынын, ошондой эле окуу жайдын коомчулугунун башка өкүлдөрүнүн ортосундагы мамилелерди жөнгө салат. Кесибинин ар-намысын колдоо-ишенимге, жоопкерчиликке жана адилеттүүлүккө негизделген билим берүү мекемесинин маданиятын түзүүгө
8. Кодекс мугалимдин мектептеги бүткүл окуу процессинде, ошондой эле мектептеги иш-чараларда карманган социалдык нормаларын (жүрүм-турум эрежелерин) жөнгө салат.
9. Кодекс мугалим жакшырта ала турган, жаны көндүмдөрдү өнүктүрө ала турган жана дени сак иш чөйрөсүнө ээ боло турган иш чөйрөсүн жана чөйрөнү түзүүгө көмөк көрсөтөт.

Педагогдун этика кодексинин максаты

Кодексин максаты — жүрүм-турумдун бирдиктүү эрежелерин киргизүү.
Кодекс педагогдорду өз жүрүм-турумун башкарууга умтулууга үндөйт, тартипти жана бири-бирин сыйлоого тарбиялайт, дени сак жана коопсуз мектептик чөйрөнү камсыздайт.

НЕГИЗГИ СТАНДАРТТАР

1. Мугалимдин инсандыгы
  - 1.1. Мугалимдин профессионалдык этикасы кесипкөйлүктү, өз ишине берилгендикти, өз милдетин аткарууда жопкерчиликти сезүүнү талап кылат.

- 1.2. Мугалим өзүнө карата талапты коюп, өзүн өзү өркүндөтүүгө умтулат. Ал өзүн-өзү чагылдыруу, өз алдынча аныктоо жана өзүн-өзү тарбиялоо менен мүнөздөлөт
- 1.3. Мугалим дайыма жаныланууга муктаж. Ал өзүнүн билим алуусу, квалификациясын жогорулатуу жана иштин жаңы эффективдүү методдорун өздөштүрүү менен алек.

2. Жоопкерчилик

- 2.1. Мугалим өзүнө жүктөлгөн педагогикалык иштин - жаш муундарды тарбиялоонун сапаты жана натыйжасы үчүн жооп берет.
- 2.2. Мугалим алардын карамагында калган балдардын физикалык, интеллектуалдык, эмоционалдык жана рухий жактан өнүгүү үчүн жоопкерчилик тартат.
- 2.3. Мугалим ага администрация тарабынан жүктөлгөн функциялар жана ишенип берилген ресурстар үчүн жооп берет.

3. Бийлик, ар-намыс, аброюу

- 3.1. Мугалим өзүнүн журум-туруму менен мугалимдин тарыхый калыптанган кесиптик намысын колдоп, коргойт.
- 3.2. Мугалим улуттук жана жалпы адамдык маданий баалуулуктарды жаш муунга өткөрүп берет. Маданиятты өнүктүрүү процессине активдүү катышат.
- 3.3. Окуучулар менен баарлашууда жана башка бардык учурларда мугалим сылык, сыпаа болот.
- 3.4. Этикеттин эрежелерин билет жана сактайт.
- 3.5. Мугалимдин бедели компетенттүүлүккө, калыстыкка, сылыктыкка, окуучуларына кам көрө билүүсүнө негизделет.
- 3.6. Мугалим өзүнүн жакшы улгусу менен тарбиялайт. Ал адептсиздиктен качат, айыптоого шашпайт жана өзү байкай албаган нерсени башкалардан талап кылбайт.
- 3.7. Мугалим жеке жашоого укуктуу, бирок ал тандап алган жашоо образы кесиптин кадыр-баркына доо кетирбешти, анын окуучулар жана кесиптештери менен болгон мамилесин өзгөртпөшү, кесиптик милдеттерин аткарууга тоскоолдук кылбашы керек.
- 3.8. Мугалим өзүнүн кадыр-баркын баалайт.

БАШКА АДАМДАР МЕНЕН МАМИЛЕ.

1. Мугалимдин окуучулар менен баарлашуусу.

- 1.1. Окуучулар менен баарлашуунун ылайыктуу стилин мугалим өзү тандайт, бири-бирин сыйлоого негизделген.
- 1.2. Биринчиден, мугалим өзүнө талапты коюш керек. Мугалимдин окуучуга карата талаптылыгы позитивдүү, мугалимдин кесиптик этикасынын өзөгү жана анын өзүн-өзү өнүктүрүүнүн негизи болуп саналат. Мугалим эч качан пропорция жана өзүн-өзү башкара билуу сезимин жоготпоосу керек.
- 1.3. Мугалим өз окуучуларында он сапатарды жана мамилелерди өнүктүрүүгө түрткү берүүчү иш ыкмаларын тандайт: өз алдынчалык, демилге, жоопкерчилик, өзүн-өзү башкаруу, өзүн-өзү тарбиялоо, кызматташууга жана башкаларга жардам берүүгө умтулуу.
- 1.4. Мугалим өз окуучуларынын журум-турумуна жана жетишкендиктерине баа берип, алардын өзүн-өзү сыйлоосун жана өзүнө болгон ишенимин бекемдөөгө, аларды жакшыртууга мумкунчүлүктөрдү көрсөтүүгө, окууга болгон мотивациясын жогорулатууга умтулат.
- 1.5. Мугалим калыс, бирдей боорукер жана бардык окуучуларына колдоо көрсөтөт
- 1.6. Окуучулардын жетишкендиктерин балл менен баалоодо мугалим объективдүүлүккө, калыстыкка умтулат. Жазуу иштеринин жана контролдук текшерүүнүн жүрүшүндө жетишкендиктердин көрүнүүсүн жасалма түрдө сактоо жана окуучулардын каталарын ондоо үчүн бааларды бир жактуу баалабоо же ашыкча баалоого жол берилбейт.

1.7. Мугалим өзүнүн суйлөө маданиятына, баарлашуусуна дайыма кам карет.

1.8. Мугалим акылдуулукту сактайт. Мыйзамда каралган учурларды кошпогондо, мугалимге студент тарабынан жеке өзүнө ишенип берилген маалыматтарды башка адамдарга жарыялоого тыюу салынат.

1.9. Мугалим кызмат абалынан кыянаттык менен пайдаланбайт. Ал окуучуларын пайдалана албайт, алардан эч кандай кызмат же жакшылык талап кыла албайт.

1.10. Мугалим өзүнүн окуучусунан эмгеги үчүн, анын ичинде кошумча эмгеги үчүн акы төлөнүү талап кылууга укугу жок. Эгерде мугалим жеке практика менен алектенсе, эмгекке акы төлөө шарттары иштин башында макулдашылып, келишим менен камсыздалууга тийиш.

1.11. Мугалим окуучуларынын диний ишенимине, саясий көз караштарына сабырдуулук менен мамиле кылат. Талкуулоо жолу менен болбосо, өз оюн окуучуларга тануулоого укугу жок.

2. Мугалимдердин ортосундагы байланыш

2.1. Мугалимдердин өз ара мамилелери коллегиялуулук, өнөктөштүк жана урматтоо принциптерине негизделген. Мугалим өзүнүн гана эмес, кесиптештеринин да беделин коргойт. Башкалардын алдында кесиптештерин кемсинтпейт.

2.2. Мугалим маданияттуу инсандын улгусу катары кесиптешти менен дайыма учурашууга (саламдашуу) милдеттүү, башка жүрүм турумунун көрүнүшү кесиптешине болгон урмат-сыйсыздык (барбоо) катары каралышы мумкун. Кемсинтүү мамилеси кабыл алынгыс.

2.3. Мугалимдер өз ара мамилелерде чыр-чатактардан качышат. Пикир келишпестик болгон учурда конструктивдүү чечүүгө умтулушат.

2.4. Окутуучулар жалпы ишти аткарууда алардын өнөктөштүгүнө тоскоол болгон атаандаштыктан качууга аракет кылышат. Мугалимдерди өз ара жардамдашуу, колдоо, ачыктык жана ишеним бириктирет.

2.5. Мугалимдин укугу кесиптештеринин жана окуу жайдын администрациясынын ишине баа берүү болуп саналат. Сын биринчи кезекте ички болушу керек, башкача айтканда, билим беруу мекемесинин сыртында эмес, мугалимдердин, мугалимдердин жана администрациянын ортосунда билим берүү мекемесинде айтылышы керек. Аны бетме-бет айтуу нерек. Кесиптештердин же администрациянын ишине, чечимдерине, кез караштарына жана аракеперине багытталган сын сынга алынган адамды басынтпоого тийиш. Ал негиздуу, конструктивдуу, сылыктык болушу керек. Сын учун мугалимди куутундуктоого катуу тыюу салынат.

2.6. Педагогикалык турмуштагы эн маанилуу көйгөйлөр жана чечимдер ачык педагогикалык талкууларда талкууланып, кабыл алынат. Интригалар, чечилгис чыр-чатактар, кесиптештердин саботажы жана команданын бөлүнүшү билим беруу мекемесине өзүнүн түздөн-түз функцияларды аткарууга тоскоолдук кылат.

3. Администрация менен болгон мамилеси.

3.1. Администрация менен болгон мамиле сөз жана ишеним эркиндиги, сабырдуулук, демократия жана адилеттүүлүк принциптерине негизделген. Окуу жайынын администрациясы окуу ишинин негизги субъекти катары мугалимдин жөндөмүн жана жөндөмүн толук ачып берүү үчүн колдон келгендин баарын жасайт.

3.2. Мектепте бири-бирин сыйлоо, ак көңүлдүк жана жалпы тил таба билүүдө чагылдырылган баарлашуу маданияты сакталат.

3.3. Мектеп жетекчилиги ар кандай саясий, диний, философиялык көз караштарга, ой-пикирлерге сабырдуулук менен мамиле кылып, пикир алмашууга, тил табышууга, тил табышууга шарт түзүүдө. Мугалимдердин ар кандай статустары, квалификациялык

категориялары жана милдеттери бардык мугалимдерге өз пикирин бирдей билдирүүгө жана ишенимдерин коргоого тоскоол болбошу керек.

3.4. Администрация мугалимдерди ынанымдары үчүн же жеке жактырганы же жактырбаганы үчүн кодулай албайт, көз жаздымда калтыра албайт же куугунтуктай албайт. Администрациянын ар бир мугалим менен болгон мамилеси тен укуктуулук принцибине негизделген.

3.5. Администрация мугалимдин жеке турмушу жөнүндө анын кызматтык милдеттерин аткарууга байланышпаган маалыматтарды талап кыла албайт жана чогулта албайт.

3.6. Жетекчинин баалары жана чечимдери калыс жана фактыларга жана мугалимдердин чыныгы эмгегине негизделиши керек.

3.7. Мугалимдер администрациядан мектептин ишмердүүлүгүнө тиешелуу маалыматтарды алууга укуктуу. Администрация мугалимдин карьерасына жана анын ишинин сапатына таасир эте турган маалыматтарды жашырууга жана өзгөртүүгө укугу жок.

3.8. Мугалимдер жамааты учун маанилуу чечимдер мекемеде ачыктык жана жалпы катышуу принциптеринин негизинде кабыл алынат.

3.9. Мектеп мугалимдери администрацияны сыйлашат, баш ийүүнү сакташат жана администрация менен чыр-чатак чыкса, аны этикалык нормаларды сактоо менен чечүүгө аракет кылышат.

4. Окуучулардын ата-энелери жана камкорчулары менен болгон мамилеси.

4.1. Балдарды тарбиялоо проблемалары боюнча ата-энелерге консультация беруу мугалимдин ишинин эн маанилүү бөлүгү болуп саналат.

4.2. Мугалим балдардын ата-энелери же камкорчулары жөнүндө айткан көз караштарын, ата-энелеринин же камкорчуларынын балдар жөнүндө көз карашын ачыкка чыгарбайт. Мугалимдер окуучулардын ата-энелери менен сылык-сыпаа мамиледе болушу керек.

4.3. Мугалимдердин ата-энелер менен болгон мамилеси балдардын инсандыгын жана жетишкендиктерин баалоого таасирин тийгизбеш керек.

5. Коом менен болгон мамилеси

5.1. Мугалим балдардын мугалими, машыктыруучусу жана тарбиячысы гана эмес, ошондой эле эл агартуучусу, маданий баалуулуктардын сактоочусу, татыктуу билимдүү адам.

5.2. Мугалим коомдогу бардык топтордун өз ара туура иштешине салым кошууга аракет кылат. Мугалим коомдук жайларда гана эмес, жеке турмушта да чыр-чатактардан алыс болот.

5.3. Мугалим өзүнүн жарандык милдетин жана коомдук ролун жакшы түшүнөт жана аткарат, өзгөчөлөнгөн өзгөчөлүктөн качат, бирок ал ошондой эле кандайдыр бир чөйрөгө ыңгайлашып түшүүгө жана ага кошулууга ыктайт.

6. Академиялык эркиндик жана сөз эркиндиги

6.1. Мугалим ар кандай маалымат булактарын пайдаланууга укуктуу.

6.2. Окуучуларга маалыматты тандоодо жана берүүдө мугалим объективдүүлүк, ылайыктуулук жана адептүүлүк принциптерин сактайт. Маалыматты бир жактуу бурмалоого же анын авторлугун өзгөртүүгө жол берилбейт.

6.3. Мугалим өзүнүн каалоосу боюнча билим беруу ишинин түрүн тандап, билим берүүнүн жаны ыкмаларын түзө алат, этерде алар кеситпик көз караштан ылайыктуу, жоопкерчиликтүү жана татыктуу болсо.

6.4. Мугалим колдонуудагы мыйзамдардын чегинде билим беруу тармагындагы мектеп, региондук же мамлекеттик саясат, ошондой эле билим беруу процессинин бирок, анын билдирүүлөрү тенденциялуу турде так эмес, кара ниет жана адепсиз болушу мумкун эмес.

6.5. Мугалим купуя мүлктүк маалыматты ачыкка чыгарууга укугу жок.

7. Ресурстарды пайдалануу.

7.1 Окутуучулар жана жетекчилер материалдык жана башка ресурстарды кылдаттык менен жана туура пайдалануулары керек. Аларга мектептин мүлкүн (жай, эмерек, телефон, телефакс, компьютер, көчүрүүчү аппараттар, башка жабдуулар, почта байланышы, транспорт каражаттары, шаймандар жана материалдар), ошондой эле иш убактысын жеке муктаждыктары үчүн пайдаланууга жол берилбейт. Мугалимдерге буюмдарды жана жумуш убактысын пайдаланууга уруксат берилген учурлар мекеменин мүлкүн сактоо эрежелери менен жөнгө салынууга тийиш.

8. Кайрымдуулук жана меценаттык.

8.1 Мектеп жеке жана юридикалык жактардан кызыкдар эмес жардамдарды кабыл алууга укуктуу.

8.2 Мектептин жетекчиси же мугалим окуучулардын ата-энелеринен билим берүү мекемеси үчүн каалаган кайдыгерликсиз жардамды кабыл ала алат. Мындай жардам көрсөтүү жөнүндө коомчулукка маалымдалып, анын атынан ачык ыраазычылык билдирилүүгө тийиш.

9 Кодекстин жоболорун бузгандык учун жоопкерчилик.

9.1. Мугалим тарабынан ушул Кодекстин жоболорун бузуу мектептин уставында каралган коллегиялдуу башкаруу органдарынын жыйналыштарында каралат.